

מהלכות מזוזה (א)

שו"ע, יו"ד, סימן רפה': הגה: י"א כשאדם יוצא מן הבית יניח ידו על המזוזה ויאמר: ה' ישמור צאתי וכו'. וכן כשיכנס אדם לבית יניח ידו על המזוזה.

מקור הדברים הוא באגדה המפורסמת בגמרא (עבודה זרה יא.) על אונקלוס שהתגייר, ושלה הקיסר אחריו חיילים להחזירו, וגייר את כולם. כך היה פעם ופעמיים. ובפעם השלישית שבאו הניח ידו על המזוזה והסביר להם: "מנהגו של עולם מלך בשר ודם יושב מבפנים ועבדיו משמרים אותו מבחוץ ואילו הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר: ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם." והתגיירו גם הם. וכותב המהרי"ל¹ לומר: ה' שומרי ה' צילי על יד ימיני.

ועל כך מוסיף **נתיבי עם** נופך משם האריז"ל שיניח אצבע הנקראת אמה על שם שדי וינשקנו, ויתפלל לה' שישמרנו בשם שדי, וחילופו באותיות המאחרות תכ"ה שיצילנו מיצה"ר.

מהו שם תכ"ה? אלו האותיות הבאות בא"ב אחרי שם שדי"י (בחילוף מקום). ובשם האר"י מופיע שבשם זה הרג משה את המצרי (שהרי אמר לרשע: "למה ת-כ-ה רעך", והרשע עונה לו: "הלהרגני אתה **אומר**..."). ובשם הרב שלמה עמאר שליט"א ראיתי שפירש את הפסוק: "יושב בסתר עליון **בצל שדי** יתלונן" – מהו "צל שדי"? הצל הוא הבא אחרי האדם, והצל של שם "שדי" הם האותיות הבאות אח"כ: "ת-ה-כ". ובשם זה אנו מבקשים במזמור זה שיצילנו מכל הפגעים ומהמזיקים. ומתאים לדברי הנתיבי עם דלעיל.

שו"ע סימן רפח' : מבחוץ כותבין: שדי, כנגד תיבת "והיה" שבפנים. הגה: וי"א כנגד הריווח שבין הפרשיות..."

מחלוקת זו היא מחלוקת שבין הפוסקים לזוהר: לדברי הרמב"ם והרא"ש נהגו לכתוב את שם "שדי" כנגד הרווח שבתוך המזוזה שלפני פרשת ויהי אם שמע. וכך פוסק הרמ"א. אמנם בזוהר הקדוש כתוב לכתבו מול תיבת "והיה"², וכן פוסק מרן בשו"ע³. וכן הסכים **נתיבי עם** שכך נוהגים בירושלים.⁴

שו"ע סימן רפט' ס"ו: צריכה להיות זקופה, ארכה לאורך מזוזת הפתח... הגה: אבל י"א שפסולה בזקופה, אלא צריכה להיות שכובה, ארכה לרוחב מזוזת הפתח. והמדקדקין יוצאין ידי שניהם ומניחים אותה בשיפוע ובאלכסון וכן ראוי לנהוג.

בגמרא (מנחות לג.) "עשאה כמין נגר פסולה". ופירש רש"י: כנגר שתוחבים הנגרים בכותל. כלומר: ראשה בתוך עובי הכותל, וסופה כלפי חוץ. אלא מצוה לתתה באורך. וכן פסק הרמב"ם.

אמנם ר"ת הקשה מסברא: מעומד לאו כבוד הוא, וקבורת חמור קרי ליה (קוראים לזה), ומביא ראיה שס"ת והלוחות שבארון שוכבים היו ולא עומדים. ולכן לדעתו יש להשכיב את המזוזה.⁵

מרן בשו"ע פסק כדברי רש"י והרמב"ם. והרמ"א עשה פשרה ביניהם: נעמיד אותה באלכסון.

נתיבי עם כותב על דברי הרמ"א: וכן מנהגנו בירושלים. וההולכים בשיטת הגר"א מניחים אותה זקופה. אך נראה שכיום רוב הספרדים מניחים אותה זקופה כפסיקת מרן בשו"ע.

דניאל לוי.

¹ **רבי יעקב הלוי בן משה מולין** נקרא גם מהר"י סגל; בסביבות שנת ה'ק"ך, (1360) מגנצה - כ"ב באלול ה'קפ"ז, (1427) וורמייזה נחשב 'אבי מנהגי אשכנז'.

² לשון הזוהר: "תא חזי והיה שמא קדישא מתתא לעילא ועל דא שדי" אתרשים מלבר לקבל שמא דא והי"ה מלגיו שדי" מלבר למהוי נטיר בר נש מכל סטרין, מלבר ומלגיו".

³ וזה אחד המקומות היחידים שמרן פוסק כספר הזוהר בניגוד לפוסקים המובהקים.

⁴ ידוע שזה אחד ההבדלים בין מזוזה אשכנזית לספרדית: מיקומו של שם שדי מאחורי המזוזה. מיקום זה יוצר לעיתים בעיה במזוזה ספרדית, מכיוון ששם שדי כתוב קצת בפנים (כנגד "והיה" ולא כנגד הריווח). בגלגול המזוזה הקלף עלול להסתיר את שם שדי.

⁵ לדעתו צריך גם להשכיב את פרשיות התפילין בתוך הבתים. כיום אף אחד לא עושה כך. גם בתפילין ר"ת אנו נוהגים כדבריו בסדר הפרשיות (והיה אם שמע לפני שמע) אבל משאירים את אופן נתינתם בתוך הבתים – בזקופה.